

Макроекономічний Прогноз України

- У 2003 році реальний ВВП зросте на 5,6%, а у 2004 - на 5,4%.
- Зростання у 2003 році зумовлюватиметься високими інвестиціями, а у 2004 році збільшенням приватного споживання.
- Впровадження податкової реформи, як очікується, стимулюватиме приватне споживання, але зменшить державне споживання через зниження бюджетних доходів у 2004 році.
- Інвестиції зростатимуть у 2003 році завдяки покращенню інвестиційного клімату та збільшенню інвестиційних ресурсів, але інвестиційна діяльність може загальмуватися у 2004 році через політичну невизначеність.
- Низький врожай зернових призвів до падіння сільськогосподарського виробництва у 2003 році, що значно уповільнило загальне економічне зростання.
- Високі темпи росту будівництва віддзеркалюють збільшення інвестицій у 2003 році.
- У 2003 році інфляція становитиме 7%, але у 2004 році її темпи уповільняться.

ВВП: Прогноз зростання на 2003 рік становить 5,6%

Як очікується, у 2003 році реальний ВВП зросте на 5,6% завдяки значному збільшенню інвестицій. Хоча у першому півріччі ріст становив 7,5% дпр, починаючи з липня зростання суттєво уповільниться внаслідок негативного впливу низького врожаю. У 2004 році прогнозується 5,4% зростання реального ВВП, головним чином, завдяки росту приватного споживання. Очікується, що значне зменшення ставки податку на доходи фізичних осіб та пенсійна реформа зумовлять зростання приватного споживання. Швидкість накопичення основного капіталу уповільниться в 2004 році, порівняно з поточним роком, через збільшення політичної невизначеності, пов'язаної з президентськими виборами.

Приватне споживання: Податкова реформа стимулюватиме споживання у 2004 році

Хоча початок 2003 року відзначався високими темпами росту приватного споживання, протягом року очікується його уповільнення. Паніка на харчовому ринку, пов'язана з очікуваннями низького врожаю зернових, призвела до зростання споживчих цін, відповідно зменшивши купівельну спроможність населення. У 2004 році приватне споживання, як очікується, стане ключовим елементом росту реального ВВП. Очікуване зростання на рівні 8,5% зумовлюватиметься переходом оподаткування доходів фізичних осіб з прогресивної шкали 10-40% до ставки у 13% та пенсійною реформою, яка передбачає збільшення рівня пенсій. Крім того, зростання мінімальної зарплати позитивно вплине на номінальні доходи населення.

Припущення прогнозу

- Мінімальна зарплата зросте до 237 грн./місяць та залишиться на цьому рівні до кінця 2004 році.
- Податкова реформа: зменшення ставок оподаткування прибутків підприємств до 25% та доходів фізичних осіб до 13%.
- Президентські вибори відбудуться у 2004 році, що підвищить політичну невизначеність у країні.
- Стабільний реальний обмінний курс у 2003-2004 роках.
- Навіть за умови завершення переговорів щодо вступу до СОТ експортно-імпорتنі потоки у 2004 році суттєво не зміняться.

**№.2 (3)
вересень
2003**

Прогнозний період:

3 кв. 2003 року – 4 кв. 2004 року

Прогнозні змінні:

ВВП та його компоненти, інфляція

Населення: 48 млн.

Промислове виробництво/ВВП: 30,5%

Сільськогосподарське

виробництво/ВВП: 13,4%

Інвестиції/ВВП: 20,3%

Експорт: Росія 17%, ЄС 20%

Імпорт: Росія 35%, ЄС 23%

Джерело: Держкомстат, власні розрахунки
* сезонно скорегований

Автори:

Вероніка Мовчан

Олена Білан

Рікардо Джуччі

Інститут Економічних Досліджень
та Політичних Консультаций
вул. Рейтарська 8/5-А, 01034 Київ
Тел. (+38044) 228-6342
Факс (+38044) 228-6336
E-mail: institute@ier.kiev.ua
<http://www.ier.kiev.ua>

Державне споживання: Реальне державне споживання у 2004 році зменшиться

Економічне зростання, покращення збору податків та успішні зовнішні запозичення сприяли покращенню бюджетних показників у 2003 році. У свою чергу, це дозволило вчасно здійснити пікові виплати по зовнішньому боргу. Однак витрати бюджету на компенсації сільськогосподарським підприємствам, що постраждали від поганого погоди, можуть обмежити здатність держави виконати інші зобов'язання. Тим не менш, прогноз росту державного споживання на 2003 рік складає 4,6%.

Податкові реформи наступного року передбачають зменшення ставок оподаткування доходів фізичних осіб та прибутків підприємств. Ці зміни, в кращому випадку, призведуть до стабілізації податкових надходжень, порівняно з 2003 роком, якщо це скорочення буде компенсоване розширенням податкової бази, подальшим економічним зростанням, виведенням економіки з тіні та покращенням збору податків. Тому очікувані номінальні доходи бюджету залишаться на рівні 2003 року, не сприяючи зростанню видатків. З поправкою на інфляцію, реальне державне споживання зменшиться на 4,1%.

Інвестиції: Після року повільного зростання інвестиції стрімко збільшуються

2003 рік відзначатиметься стрімким накопиченням основного капіталу: у першому кварталі капітал зріс на 15% дпр, а очікуване річне зростання становитиме 16,5% у порівнянні з 4,9% у 2002 році. Політична стабільність, прискорення реформ та розвиток інфраструктури на тлі значного відкладеного минулорічного інвестиційного попиту створили сприятливе середовище для зростання. Збільшилися інвестиційні ресурси – прибутки підприємств, банківські кредити та ринки капіталів. Наприклад, фінансові результати підприємств зросли у 2,5 рази у січні-травні порівняно з відповідним періодом минулого року. Також очікується ріст прямих іноземних інвестицій.

З боку виробництва ріст інвестицій проявляється як зростання продукції будівництва (на 23% дпр у січні-липні поточного року) та машинобудування (на 31% дпр у січні-липні).

Наступного року дві різно-векторні сили визначатимуть динаміку інвестицій. З одного боку, податкова реформа, як очікується, матиме позитивний вплив на інвестиції, вивільнивши ресурси підприємств та населення. З другого боку, збільшення політичної невизначеності напередодні президентських виборів 2004 року може негативно вплинути на інвестиційну активність. Як результат, прогнозується збільшення валового нагромадження основного капіталу на 8%.

Зовнішній сектор: Імпорт росте швидше за експорт

У першому кварталі року темпи росту експорту товарів та послуг склали 9,8% дпр у гривнях, тоді як імпорт зріс на 13,6%. Головною рушійною силою товарного експорту були металургія та реекспорт газу (до цього заборонений), тоді як у товарному імпорті росли нафта, машини та транспорт. Як очікується, ця тенденція збережеться до кінця року, тобто імпорт зростатиме швидше за експорт, однак баланс товарів та послуг залишиться позитивним та становитиме близько 1,9 млрд. доларів США за рік.

У 2004 році прогнозується подальше випереджаюче зростання імпорту завдяки росту споживчої та інвестиційної складових попиту. Однак темпи зростання прогнозуються на дещо нижчому рівні: прогноз росту експорту складає 4% у гривнях, а імпорту 4,7%. Як очікується, вступ країн-кандидатів у ЄС не матиме суттєвого впливу на українську зовнішню торгівлю у короткотерміновому періоді, бо торгові потоки цих країн вже зараз зорієнтовані на ЄС.

Зважаючи на прискорення процесу вступу до СОТ, Україна може

Джерело: Держкомстат, власні розрахунки
*сезонно скорегований

Джерело: Держкомстат, власні розрахунки

Джерело: Держкомстат, власні розрахунки
*сезонно скорегований

Джерело: Держкомстат, власні розрахунки
*сезонно скорегований

закінчити переговори до кінця 2004 року, якщо створення Єдиного економічного простору між Україною, Росією, Білоруссю та Казахстаном не стане на перешкоді. Таким чином, Україна може стати членом СОТ на початку 2005 року, однак процес вступу до СОТ, як очікуються, не вплине на торгові потоки у 2004 році.

Галузевий розріз: Низький врожай загальмував загальне економічне зростання

Темпи росту доданої вартості у *сільському господарстві* стали одним з ключових факторів загального економічного зростання країни. Незважаючи на стабільний ріст у тваринництві, падіння виробництва у рослинництві (завдяки низькому врожаю зерна) призвело до скорочення доданої вартості у сільському

господарстві на 7,2% дпр у першому півріччі. Як очікується, за рік падіння становитиме 14,5%. За прогнозами, наступний рік буде більш сприятливим для цього сектору. Враховуючи низьку статистичну базу цього року, у 2004 році прогнозується зростання доданої вартості у сільському господарстві на 5,7%.

Перша половина року відзначалася стрімким зростанням *обробної промисловості*, насамперед машинобудування, металургії, хімічної та харчової галузей. Як очікується, у 2003 році додана вартість у секторі зросте на 15,2%, таким чином досягнувши темпів росту 2001 року – попереднього найбільш вдалого року для обробної промисловості. У 2004 році прогнозується 9,1% зростання.

Після незначного падіння (-0,7%) у 2002 році цього року *будівництво* переживає піднесення. У першій половині року додана вартість у будівельному секторі зросла на 22% дпр. Річне зростання прогнозується на рівні 23%, що віддзеркалює ріст інвестицій. Наступного року внаслідок очікуваного уповільнення інвестиційної активності зростання доданої вартості у секторі становитиме 8,6%.

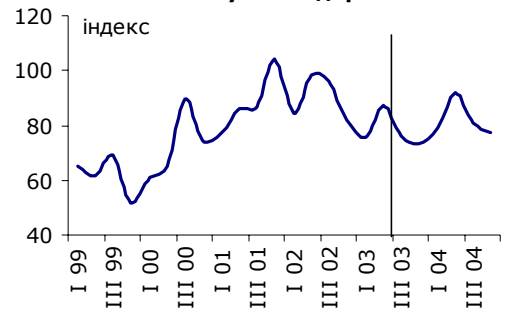
Ріст доданої вартості у *оптовій та роздрібній торгівлі* у 2003 році прогнозується на рівні минулорічних 8,5%. Однак наступного року прискорення приватного споживання, як очікується, зумовить заростання доданої вартості в секторі на 10,4%. Додана вартість у секторі *транспорту* лише нещодавно почала стрімко зростати. Якщо у 2001-2002 роках зростання становило біля 5%, у першій половині 2003 року ріст пришвидшився до 9,2% дпр. Як очікується, ця тенденція протримається до кінця року, і річний ріст становитиме біля 9%, тоді як у 2004 році прогнозується зростання на 7%.

Інфляція: Ріст цін буде пов'язаний з пропозицією

Більш стрімке, ніж очіувалося, зростання споживчих цін на початку року було значною мірою спричинено попитом, а саме очікуваннями споживачів щодо низького врожаю, що закінчилося панікою. До кінця року очікується стабільне зростання індексу споживчих цін, яке складе 7% дпр до кінця року. За нашим прогнозом подальший розвиток інфляції буде зумовлений пропозицією, незважаючи на посилення державного контролю за виробниками та продавцями харчових продуктів. Дефіцит зернових на внутрішньому та зовнішньому ринках призведе до зростання цін на них, що вплине на динаміку цін пов'язаних продуктів, як-то борошно, хліб та макаронні вироби. Крім того, нестача фуражного зерна спричинить збільшення цін на м'ясо, м'ясопродукти та яйця, що також, в свою чергу, сприятиме інфляції.

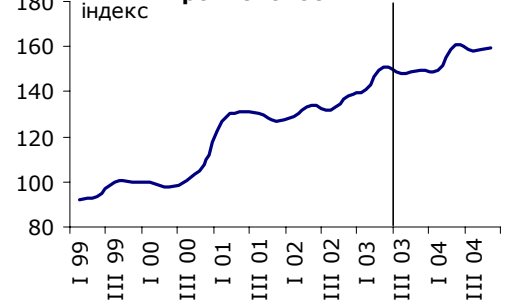
Ці ж фактори визначатимуть інфляцію у 2004 році. Зростання номінальних доходів завдяки росту мінімальної зарплати та зменшенню ставки податку на доходи фізичних осіб створюватимуть додатковий тиск на ціни у бік зростання. Однак напередодні президентських виборів адміністративні ресурси будуть спрямовані на утримання цін, тому прогнозується уповільнення інфляції до помірних 5%.

Динаміка доданої вартості у сільському господарстві*

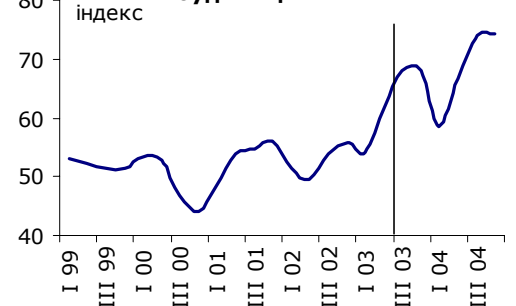
Джерело: Держкомстат, власні розрахунки
* сезонно скорегований

Динаміка доданої вартості у промисловості*

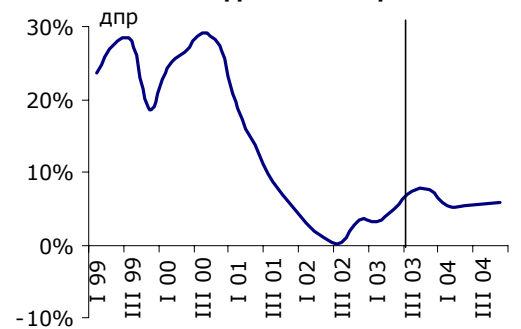
Джерело: Держкомстат, власні розрахунки
* сезонно скорегований

Динаміка доданої вартості у будівництві*

Джерело: Держкомстат, власні розрахунки
* сезонно скорегований

Динаміка ІСЦ

Джерело: Держкомстат, власні розрахунки

Таблиця 1. Зростання реального ВВП за витратами: Прогноз (% рік до року)

	2000	2001	2002 P	2003 E	2004 F
Приватне споживання	2,5	9,6	5,6	5,8	8,5
Державне споживання	1,0	10,4	-0,7	4,6	-4,1
Валове нагромадження основного капіталу	12,4	6,2	4,9	16,5	8,0
Експорт товарів та послуг	21,5	3,5	9,1	15,4	4,0
Імпорт товарів та послуг	23,8	6,0	3,7	17,8	4,7
Валовий внутрішній продукт	5,9	9,2	4,8	5,6	5,4

Примітка: P – попередні дані, E – оцінка, F – прогноз

Таблиця 2, Зростання реального ВВП у галузевому розрізі: Прогноз (% рік до року)

	2000*	2001	2002 P	2003 E	2004 F
Сільське господарство	5,9	10,2	3,6	-14,5	5,7
Обробна промисловість	12,8	14,0	8,9	15,2	9,1
Будівництво	1,6	7,8	-1,4	23,1	8,6
Оптова та роздрібна торгівля, ремонт	5,4	43,0	8,1	8,5	10,4
Транспорт	1,4	5,1	5,8	8,8	7,0
Валовий внутрішній продукт	5,9	9,2	4,8	5,6	5,4

* У 2000 році використовувалася інша класифікація компонентів ВВП, тому запропоновані показники мають приблизний характер

Примітка: P – попередні дані, E – оцінка, F – прогноз

Технічна примітка

Цей прогноз отриманий за допомогою ітеративно-аналітичної методики, що базується на використанні системи національних рахунків, а саме на різних методах визначення ВВП.

Існує три методи розрахунку ВВП: розрахунок ВВП за галузями, за доходами та за витратами (кінцевим використанням доходів). У цьому прогнозі використовуються два методи: за галузями та за витратами.

Розрахунки здійснюються на кварталній основі, а річні дані отримані шляхом агрегування кварталної динаміки.

Процес прогнозування включає наступні кроки:

- Для кожного методу обирається рівень дезагрегації компонентів. Загальний прогноз ВВП базується на прогнозі динаміки його компонентів.
- Динаміка кожного компонента прогнозується на основі історичних даних, а також набору припущень прогнозу, причому там, де це можливо, використовуються відповідні індикатори випередження. Кожен з показників розраховується в реальному вимірі.
- Зростання реального ВВП (для кожного методу окремо) визначається як сума внесків його компонентів. Під внеском мається на увазі реальне зростання кожного компонента, зважене на частку цього компонента у структурі ВВП у відповідному періоді попереднього року (деталі наведені у Вставці 1).
- Реальні значення ВВП, отримані за двома різними методами, порівнюються та, у випадку розбіжностей, починається наступна ітерація прогнозування компонентів.

Прогноз розраховується на основі припущення про незмінність певних пропорцій протягом тривалого періоду часу. Ці пропорції визначають залежність між компонентами ВВП за витратами і за галузями. Як додаткові інструменти прогнозування компонентів ВВП, використовуються економетричні рівняння та таблиці витрат-випуску. Ітерації продовжуються до того часу, доки два методи розрахунку ВВП не дадуть однакових результатів.

Вставка 1. Розрахунки

Для визначення частки кожного компоненту ВВП у його загальному реальному зростанні використано наступну формулу зростання ВВП ($\bar{Y}$):

$$\bar{Y} = \left(\frac{Y_t^* - Y_{t-1}}{Y_{t-1}} \right) = \left(\sum_{i=1}^I \frac{X_{it}^* - X_{it-1}}{X_{it-1}} \cdot \frac{X_{it-1}}{Y_{t-1}} \right)$$

для кожного періоду t ,

де Y - це ВВП, X - компонент ВВП, I - число компонентів, а знак * означає поправки відповідних даних на інфляцію.

Відповідно, частку $\Theta_t^{X_i}$ компоненту X_i у реальному зростанні розраховано наступним чином:

$$\Theta_t^{X_i} = \frac{\left(\frac{X_{it}^* - X_{it-1}}{X_{it-1}} \right) \cdot \frac{X_{it-1}}{Y_{t-1}}}{\bar{Y}} \cdot 100$$

для кожного періоду t .

У формулі співвідношення показників реального зростання компоненту X_i до ВВП зважується на основі частки цього компоненту у ВВП за попередній період.

Скорочення:

дпр до попереднього року